

Remissyttrande från RISE avseende Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027

Sammanfattning av remissinstansens synpunkter

Sveriges forskningsinstitut RISE instämmer i förslaget med reservation för att strategin behöver utvecklas så att den tydligt:

- förmedlar en vision av skolväsendets digitalisering 2027 eller senare
- adresserar skolan som system och samhällsbärande institution
- vägleder kring digitalisering för både innovation och effektivisering
- lyfter fram effektmål för digital kompetens även för lärare och rektorer/chefer
- adresserar ojämlikheten mellan skolhuvudmännen avseende i vilken grad barn och elever erbjuds en relevant digital lärmiljö.

RISE förslår också att ett tredje övergripande mål med två tillhörande delmål om forskning och uppföljning (effektivitet) samt om utforskande av digitaliseringens möjligheter (innovation) adderas.

Utgångspunkt för RISE ställningstaganden

Som oberoende forskningsinstitut följer och stödjer RISE dagligen den alltmer accelererande samhällsutvecklingen. En utveckling där digitalisering är både katalysator och motor.

I dessa dagar tas också ett gigantiskt (digitalt) utvecklingssteg som spås bli ett av det mest omvälvande mänskligheten upplevt. För första gången i vår historia är det möjligt för gemene man att för egen del nyttja potentialen och kraften i artificiell intelligens (AI). Detta steg jämförs med den stora samhällstransformation som pågått sedan alla fick tillgång till internet. Skillnaden är att det nu går mycket fortare. Som exempel kan nämnas att det tog endast fem dagar för den artificiella intelligensen (språkmodellen) ChatGPT ¹ att nå en miljon användare, att jämföra med att det tog tio månader för Facebook och 3,5 år för strömningstjänsten Netflix att göra detsamma.

---

¹ <https://openai.com/>

I analysbilagan till ”Sveriges förutsättningar i den digitala strukturomvandlingen, Vinnova”² beskrivs den pågående transformationen såhär:

” Den digitala transformationen är gränsöverskridande i allt komplexare samband över landsgränser, sektorsgränser, branschgränser, kunskapsområden och politikområden. Det innebär att den utvecklats till en fundamental drivkraft för strukturomvandling i samhället – i näringslivet, i offentliga verksamheter, på arbetsmarknaden, i utbildningssystem och i människors arbetsliv och vardagsliv. Samtidigt som den värdeskapande potentialen i den digitala transformationen är mycket stor kommer transformationen att medföra stora samhällsutmaningar i sig själv, i synnerhet med avseende på integritet, etik och säkerhet, vilket i stor utsträckning är beroende av styrning, kontroll och ägande av data och datalagring, respektive delning och användning av data.”

Denna omvandling pågår i vår samtid och kommer att påverka vår framtid på sätt vi idag inte kan överblicka. Det är för att leva och verka i denna framtid som skolan, en bärande samhällsinstitution, ska förbereda våra barn och unga.

Forskning från *Forskningskonsortiet Digital förvaltning, Swedish Center for Digital Innovation, Institutionen för Tillämpad IT i Göteborg* indikerar samtidigt att kommuners digitala mognad 2022 är på väg att sjunka. Genomgångar av svenska kommuners³ och regioners⁴ digitaliseringsstrategier visar också att de till övervägande del har fokus på intern effektivisering av verksamheten och inte på innovation. Detta indikerar sammantaget att det finns behov av ökad digital kompetens inom offentlig förvaltning. Men också att det sannolikt finns många digitala innovationer med potential att bidra med ökad kvalitet i offentlig förvaltning som förblir oupptäckta.

I SOU 2022:68 *”Förnya taktiken i takt med tekniken – förslag för en ansvarsfull, innovativ och samverkande förvaltning”*⁵ från *Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet)* konstaterar man att:

”Den offentliga förvaltningen behöver utveckla sina arbetssätt samt främja innovation och en ansvarsfull användning, utveckling och spridning av ny teknik. Detta är en förutsättning för att möta dagens samhällsutmaningar, stödja nya affärsmöjligheter och konkurrenskraftiga svenska företag samt i övrigt nå målen i regeringens politik.”

Man skriver också att:

”Förändringsresan (som många myndigheter påbörjat) för att nå målet om en innovativ och samverkande statsförvaltning måste påskyndas.”

Digitalisering är att betrakta som en central katalysator och kraft för denna utveckling.

Den snabba samhällstransformation, bland annat driven av digitalisering, som vi just nu upplever kräver nya kunskaper och kompetenser. Detta uppmärksammas av många olika aktörer knutna till skolan, liksom av näringsliv och bärande samhällsaktörer.

² <https://www.vinnova.se/contentassets/700f917aa72f4019a6fe137a28779710/2021-00013-analysbilaga-digital-strukturomvandling.pdf>

³ <https://usercontent.one/wp/www.digitalforvaltning.se/wp-content/uploads/2022/08/Rapport-Ma%CC%8A1-och-Resurser-2022.pdf>

⁴ <https://usercontent.one/wp/www.digitalforvaltning.se/wp-content/uploads/2022/04/Rapport-Regionernas-Digitaliseringsstrategier-1.pdf>

⁵ <https://www.regeringen.se/contentassets/780ef254c04d4b54bbfcab7ecd604425/fornya-taktiken-i-takt-med-tekniken--forslag-for-en-ansvarsfull-innovativ-och-samverkande-forvaltning-sou-202268.pdf>

I EU:s Handlingsplan för digital utbildning ⁶ betonas också betydelsen av att lärare inom hela unionen utvecklar digital kompetens.

“The European Commission’s Digital Education Action Plan 2021-2027 sets two strategic priorities to achieve this: fostering the development of a high-performing digital education ecosystem and enhancing digital skills and competences for the digital transformation.”

Det är därför angeläget att Sverige arbetar aktivt med strategier och förutsättningar för detta.

Livslångt lärande är idag också ett av fyra prioriterade områden för forskningsinstitutet RISEs arbete ⁷ och utgör också namnet på en enhet inom organisationen med särskild expertis på området. RISE har också under 6 år arbetat i partnerskap ⁸ med nio kommunala och fristående svenska skolhuvudmän kring tillämpad forskning inom området digitalisering och lärande. Samarbetet har inneburit utforskande av nya teknologier för undervisning och lärande med fokus på ökad måluppfyllelse och kvalitet, men har också handlat om innovation, ledning och styrning av skola i en digital tid, omvärldsbevakning och kunskapsdelning. Dessa huvudmän har också bidragit med inspel till de ställningstaganden till ”Förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027” som nu följer.

RISE ställningstaganden

Förslaget som helhet

Sveriges Forskningsinstitut RISE instämmer i förslagets skrivningar med reservation för att strategin utvecklas enligt följande punkter.

- För att säkra svensk skolas position som världsledande behöver strategin adressera digitalisering för både effektivisering och innovation.
- En framtidsfokuserad vision / bild av skolväsendets digitalisering som helhet 2027, eller senare, tillförs så att strategin ges en tydlig riktning för skolan som system och samhällsbärande institution.
- Effektmål för digital kompetens för lärare och övriga i skolans styrkedja adderas.
- Att ojämlikheten mellan skolhuvudmännen avseende i vilken grad barn och elever erbjuds en relevant digital lärmiljö adresseras.

RISE förordar också att ett tredje övergripande mål med tillhörande delmål gällande forskning och uppföljning (effektivitet) samt utforskande av digitaliseringens möjligheter (innovation) adderas till strategin.

---

⁶ <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>

⁷ <https://www.ri.se/sv/om-rise/rise-i-korthet/vart-uppdrag>

⁸ <https://www.ri.se/sv/partnership-digilearn>

Kommentarer

RISE lämnar också kommentarer till förslaget olika delar, samt i förekommande fall förslag till utveckling eller förändring, nedan. För tydlighetens skull används samma rubriker som i det föreliggande förslaget.

Bakgrund

RISE instämmer i bakgrundsbeskrivningen vilken ger strategin ett sammanhang och en utgångspunkt. Angelägna behov, i termer av behov av förbättring, fångas upp. Däremot adresseras inte behov av innovation och förnyelse på övergripande systemnivå, något som är centralt givet det rådande samhällsläget, men också för att Sverige ska kunna leva upp till skrivningarna i EUs Digital Education Action Plan (2021-2027).⁹

Inledning

RISE instämmer i huvudsak i beskrivningarna men har följande förslag till utveckling.

Syftet med den nationella digitaliseringsstrategin är enligt förslaget att ”... peka ut en gemensam riktning för det fortsatta arbetet under åren 2023–2027 för att på så sätt öka likvärdigheten i förskola, skola och vuxenutbildning.”¹⁰ Vi menar att denna riktning är beroende av en vision för en likvärdigt digitaliserad skola 2027 och att förslaget därför behöver kompletteras med en sådan.

Övergripande mål 1

”Alla barn och elever utvecklar digital kompetens för att kunna delta aktivt i studier, samhällsliv och arbetsliv i syfte att bidra till ett hållbart och demokratiskt samhälle.”

RISE instämmer i övergripande mål 1, men menar att det behöver kompletteras med effektmål för professionell digital kompetens för lärare och rektorer/chefer. Detta så att det görs tydligt att digital kompetens är centralt, men till vissa delar olika beroende av roll, för alla i styrkedjan.

Delmål 1

”Alla barn och elever utvecklar digital kompetens som en del av och en förutsättning för ett livslångt lärande.”

RISE instämmer i delmål 1, men noterar att detta på olika sätt formuleras i förskolans och skolans styrdokument och därför redan en del av förskolans och skolans uppdrag.

Delmål 2

”Alla barn och elever utvecklar förmågor att använda digitala lärresurser och en grundläggande förståelse för hur de fungerar”

RISE instämmer i delmål 2 men noterar att delmålet innehåll redan uttrycks i Skolverkets definition av elevers digitala kompetens, i gällande styrdokument (förskolans- och skolans läroplaner) samt i skollagen §8 som anger att barn och elever ska ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Vi noterar också att delmålet adresserar två olika faktorer:

1. att barn och elever ges likvärdig tillgång till digitala lärresurser
2. att undervisande lärare besitter likvärdig adekvat digital kompetens för att använda digitala lärresurser i undervisningen.

⁹ <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>

¹⁰ <https://www.skolverket.se/getFile?file=10849>

Vi föreslår därför att detta delmål ses över så att såväl likvärdig tillgång till digitala lärresurser, som lärares och ledares professionella digitala kompetens skrivs fram tydligare, här och / eller på annan plats i strategin.

Vi ser också att detta är i linje med det av regeringen föreslagna Professionsprogrammets¹¹ syfte, i vilket lärares möjligheter att svara mot de höga förväntningar som samhället har på dem skrivs fram.

Delmål 3 *”Alla barn och elever utvecklar förmågor att agera säkert, respektfullt och källmedvetet i digitala miljöer”*

RISE instämmer principiellt i delmål 3 men noterar åter att detta framgår i Skolverkets definition av elevers adekvata digitala kompetens samt är en del av uppdraget i förskolans och skolans styrdokument.

Delmål 4 *”Fler barn och elever utvecklar ett intresse för digital teknik, oberoende av könstillhörighet och bakgrund.”*

RISE instämmer i delmål 4 men ser behov av att strategin också vägleder för ett bredare utforskande på området där särintresse för digital teknik är en del, men även intresse för exempelvis kreativ tillämpning av nya teknologier, hållbarhetsfrågor, design och innovation lyfts fram.

Övergripande mål 2 *”Undervisningskvaliteten, likvärdigheten och måluppfyllelsen ökar genom att digitaliseringens möjligheter används i skolväsendets olika delar.”*

RISE instämmer i övergripande mål 2 5 men föreslår att det sätter huvudfokus på undervisningskvalitet, likvärdighet och motivation medan de olika aspekterna av professionell digital kompetens, här benämnd som allmäändidaktisk och ämnesspecifik digitala kompetens, skrivs fram under övergripande mål 1 för en samlad bild av digital kompetens för hela styrkedjan.

Delmål 5 *”Förskollärare, lärare och övrig pedagogisk personal använder digitala lärresurser för att utveckla undervisningen och stimulera alla barns och elevers lärande och utveckling.”*

RISE instämmer i huvudsak i delmål 5 men förordar en mer konstruktiv, vägledande beskrivning / bild av hur digitaliseringens möjligheter tillsammans med god undervisning konkret ska bidra till barn och elevers förmåga att navigera i, förstå och hantera digitala miljöer utifrån mognad och ålder.

Under delmål 5 finns också följande stycke om betydelsen av forskning och beprövad erfarenhet.

”Undervisningen i förskola, skola och inom vuxenutbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Praktisk forskning, annan relevant forskning samt beprövad erfarenhet om digitaliseringens möjligheter och utmaningar är en viktig grund för att kunna göra medvetna val som bidrar till att öka undervisningens kvalitet.

---

¹¹ Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling, s.95

Relevant forskning och beprövad erfarenhet inom området behöver därför vara tillgänglig för och använd av personal som arbetar inom skolväsendet.”

Detta föreslås utgöra grunden för ett tredje övergripande mål gällande forskning och utforskande (se förslag till övergripande mål, s. 6).

Delmål 6 *”Huvudmän, rektorer och pedagogisk personal använder data för att utveckla och följa upp verksamheten.”*

RISE instämmer i delmål 6 men anser att målet är olyckligt formulerat då begreppet data är att likställa med information. Målet kan därför uppfattas som i princip uppnått snarare än att stimulera till utveckling av en mer datadriven verksamhet där digitaliseringens möjligheter tas tillvara.

Data är heller inte enbart en tillgång för effektivisering och målstyrt arbete, utan även värdefullt för ett målsökande innovationsarbete, så kallad datadriven innovation¹². RISE förordar att detta perspektiv på användning av data adderas till strategins beskrivning av datadriven skolutveckling.

Delmål 7 *”Digitala lärresurser och administrativa system är ändamålsenliga, säkra och bygger på gemensamma standarder och rekommendationer.”*

RISE instämmer i delmål 7 och vill här understryka behovet av organisering på nationell nivå för att genom forskningssamarbeten av olika slag både finna och tillgängliggöra bästa tillgängliga kunskap så att den kommer alla till del.

Skolverkets plan för fortsatt arbete

RISE ställer sig positivt till att Skolverket utarbetar en plan för implementering av strategin men förordar att implementeringsarbetet genomförs i nära samverkan med andra initierade aktörer för ökat genomslag.

RISE anser också att det är nödvändigt att strategin kompletteras med handlingsplaner och betonar vikten av att dessa adresserar alla delar av styrkedjan. En nationell handlingsplan kan här vara vägledande för huvudmännens lokala arbete, varför en sådan behöver utarbetas i samverkan med initierade och kunniga aktörer på nationell nivå.

Förslag till övergripande mål 3

” Utvecklingen av skolväsendets digitalisering sker genom ett nyfikat utforskande med utgångspunkt i vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”

Delmål 8 (förslag)

Adresserar forskning och uppföljning utifrån ett effektivitetsperspektiv.

Delmål 9 (förslag)

Adresserar utforskande och utveckling med fokus på innovation och förnyelse.

---

¹² <https://www.digg.se/kunskap-och-stod/svenskt-ramverk-for-digital-samverkan/rekommendationer-for-offentliga-organisationer/informations--och-dataperspektivet>

Referenser

Open AI

<https://openai.com/>

Sveriges förutsättningar i den digitala strukturomvandlingen – Analysbilaga, Vinnova

<https://www.vinnova.se/contentassets/700f917aa72f4019a6fe137a28779710/2021-00013-analysbilaga-digital-strukturomvandling.pdf>

Innehållsanalys av mål- och resursplaner 2021-22 Sveriges kommuners digitaliseringsstrategier, Forskningskonsortiet Digital förvaltning, Institutionen för Tillämpad IT, Göteborgs universitet

<https://usercontent.one/wp/www.digitalforvaltning.se/wp-content/uploads/2022/08/Rapport-Ma%CC%8A-och-Resurser-2022.pdf>

Regionernas digitaliseringsstrategier - Riktning och konsekvenser, Forskningskonsortiet Digital förvaltning, Institutionen för Tillämpad IT, Göteborgs universitet

<https://usercontent.one/wp/www.digitalforvaltning.se/wp-content/uploads/2022/04/Rapport-Regionernas-Digitaliseringsstrategier-1.pdf>

Förnya taktiken i takt med tekniken, SOU 202268

<https://www.regeringen.se/contentassets/780ef254c04d4b54bbfcab7ecd604425/fornya-taktiken-i-takt-med-tekniken--forslag-for-en-ansvarsfull-innovativ-och-samverkande-forvaltning-sou-202268.pdf>

Handlingsplanen för digital utbildning (2021–2027), EU

<https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>

RISE

<https://www.ri.se/sv/om-rise/rise-i-korthet/vart-uppdrag>

RISE partnerskap – Digitalisering och lärande

<https://www.ri.se/sv/partnership-digilearn>

Förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027, Skolverket

<https://www.skolverket.se/getFile?file=10849>

Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling, Slutbetänkande 2018

https://www.regeringen.se/contentassets/89e76102100a4df9908f7120cfba71fa/sou-2018_17.pdf

Svenskt ramverk för digital samverkan – Rekommendationer till offentliga organisationer- Informations och dataperspektivet, DIGG – Myndigheten för digital förvaltning

<https://www.digg.se/kunskap-och-stod/svenskt-ramverk-for-digital-samverkan/rekommendationer-for-offentliga-organisationer/informations--och-dataperspektivet>

RISE Research Institutes of Sweden AB

Digitala system – Prototypande samhälle – Livslångt Lärande

Johanna Redelius och Kristina Björn

johanna.redelius@ri.se och kristina.bjorn@ri.se